

## משנה

משנה זו עוסקת בתנאים הנדרשים לסגירת דלת עראית בשבת:  
הַדֶּלֶת שֶׁבְּמוֹקְצָה – דלת של רחבה שאחורי הבית שאינה מחוברת  
לכותל, או שתלויה בו ונגררת בארץ, וכן הָדָקִים – חבילי קוצים  
שנתן בַּפְּרָצָה לסותמה, וכן מִחְצָלוֹת של קנים הנתונות בפתח  
לסוגרו, אֵין נִזְעָלִין בָּהֶן בשבת, שבאינם מחוברים כלל בונה ממש  
הוא, ואף בקשורים כיון שאינם קבועים נראה כבונה כשמגביהם  
על המשקוף לנעול, אֵלֶּא אִם בֵּן קשורים וְנִבְוִהִים מִן הָאָרֶץ כל  
שהוא, שיש היכר ששייכים לפתח זה ואינו נראה כבונה.

## גמרא

הגמרא מקשה סתירה בין המשנה לברייתא: במשנה מבואר שאין  
נועלים בדלתות שאינן קבועות אלא כשהדלת מחוברת וגבוהה  
מן הארץ, ויִמְנְיָנָהּ, שנינו בברייתא, דֶּלֶת הַנִּגְרָת וּמִחְצָלַת הַנִּגְרָת  
וְנִקְנָן – ודית מחרשהו הַנִּגְרָת המשמשים לסגירת פתח, בִּזְמַן  
שֶׁקְשֻׁרִין אל הבנין וראשיהן העליונים תְּלוּיִן באויר נִזְעָלִין בָּהֶן  
בַּשֶּׁבֶת ואֵין צָרִיד לומר ביום טוב הקל, אף שאין קציהן התחתונים  
גבוהים מן הארץ, מתרצת הגמרא: אִמָּר אֲבִי, דברי הברייתא  
אמורים בַּשֵּׁשׁ לָהֶם צִיר, שהציר מוכיח שדלתות גמורות הם, ולכן  
די בקשורים ותלויים ואין צורך שיהיו גבוהים מן הארץ. רַבָּא אָמַר,  
אף אם עתה אין להם ציר, די בַּכֹּךְ שֶׁהָיָה לָהֶן קודם לכן ציר,  
ורישומו עדיין ניכר בהם, ומוכיח משמשים כדלת.  
מקשה הגמרא: מִיִּתְיָבִי, שנינו בברייתא, דֶּלֶת הַנִּגְרָת וּמִחְצָלַת  
הַנִּגְרָת וְנִקְנָן הַנִּגְרָת, בִּזְמַן (שקשורין ותלויין) [שֵׁשׁ לָהֶן צִיר]  
וְנִבְוִהִים מִן הָאָרֶץ אִפְּלוּ מֵלֹא נִימָא נִזְעָלִין בָּהֶן, וְאִם לֹא אֵין נִזְעָלִין  
בָּהֶן, הרי שאין היתר לנעול בדברים הללו עד שיהיו גם גבוהים מן  
הארץ וגם בעלי ציר.

מיישבת הגמרא: אֲבִי מְתָרֵן לַמַּעֲמִיָּה – לשיטתו, וְרַבָּא מְתָרֵן  
לַמַּעֲמִיָּה, אֲבִי מְתָרֵן לַמַּעֲמִיָּה, אין כוונת הברייתא להצריך ציר  
וגבוהות מן הארץ יחדיו, אלא או שֵׁשׁ לָהֶן צִיר או שְׁנִבְוִהִין מִן  
הָאָרֶץ. רַבָּא מְתָרֵן לַמַּעֲמִיָּה, כוונת הברייתא שדי בַּשֶּׁהָיָה לָהֶן צִיר  
או שְׁנִבְוִהִין מִן הָאָרֶץ.

הגמרא מביאה ברייתא נוספת בענין זה: תָּנִי רַבֵּנָן, סוֹכִי – ושיחי  
קוצים וְחִבְלִין של קוצים שֶׁהִתְקִינָן לסתימת פִּרְצָה שֶׁבְּחֹצֵר, בִּזְמַן  
שֶׁקְשֻׁרִין ותלויין נִזְעָלִין בָּהֶן בַּשֶּׁבֶת ואֵין צָרִיד לומר ביום טוב.  
הגמרא מביאה דין נוסף הנוגע לסוגיא זו: תָּנִי רַבִּי חִיָּא, דֶּלֶת  
הַמִּנְהָ – ואלמנה מתקונה הַנִּגְרָת על הארץ, אֵין נִזְעָלִין בָּהּ אף  
כשיש לה ציר. שואלת הגמרא: הִיךְ דָּמִי – באיזה אופן נחשבת  
דֶּלֶת אֶלְמָנָה. משיבה הגמרא: אִיבָא דְאִמָּרִי, דְּחַד שִׁיפָא – עשויה  
מקרש אחד בלבד שלא ככל דלתות העשויות מכמה נסרים, ואינה  
נראית כדלת, ולפיכך נראה כבונה כשנועל בה, וְאִיבָא דְאִמָּרִי  
דִּלִּית לִיה גִּשְׁמָה – שאין בה בריחים.

הגמרא מביאה מִימְרָא נוספת העוסקת בדיני בנין ביום טוב: אִמָּר  
רַב יְהוֹדָה, הָאֵי מְדוּחָתָא – מדורה זו, שדרך הכנתה בסידור עצים  
רביע עסבים וכיסוי החלל למעלה בעצים נוספים, נתינתם ביום  
טוב מְמַעֵלָה לַמַּטָּה באחיזת העליונים באויר והכנסת התחתונים  
תחתם, שְׂרִי – מותרת, אבל מְמַטָּה לַמַּעֲלָה בסידור עצים על הארץ  
הנחת העליונים עליהם, אִסְרִי – אסורה, שיוצר דפנות וגו' ודומה  
לבנין אהל. וְכֵן הָדִין בְּבִיעָתָא – ביצה, שהרוצה לצלותה על  
הגחלים מניחה על גבי רשת ברזל או שני גורי עצים, וביום טוב  
יאחו הביצה באויר ויתחב המעמידים תחתיה, ולא להיפך. וְכֵן  
בְּקִרְדָּא – העמדת קדרה מעל האש בהצבתה על גבי שתי חביות  
משני צידיה, שביום טוב יאחו את הקדרה באויר ויניח החביות  
תחתיה. וְכֵן בְּפוּרְיָא – מטה המורכבת ממסגרת בעלת רגלים  
ויריעת עור נקשרת אל המסגרת בלולאות, שהאים להרכיבה  
יאחו את העור שטוח באויר, ולאחר מכן יביאו את המסגרת

ויחברום. וְכֵן בְּחִבְיָתָא – הצבת שורות חביות במרתף, אין לסדרן  
בהנחת אחת על שתיים ממטה למעלה, אלא יאחו העליונה באויר  
ויניחו התחתונות תחתיה.  
הגמרא מביאה דברי אגדה בענין חדקים וקוצים המשמשים  
לסתימת פירצה: אִמָּר לִיה הָהוּא מִינָא לְרַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן חֲנַנְיָה,  
הָדָקֶא – הנך משול כקוץ, דְּכָתִיב בָּבו – בנבואה על ישראל (מיכה  
1 ו') מִזְכֵּם בְּחֶדְקִי, כלומר, טובים שבהם כקוצים. אִמָּר לִיה רַבִּי  
יהושע בן חנניה, שְׁמִיָּא – שוטה, שְׁפִיל לְסִיפִיה דְּקִרְא – השפל עיניך  
להמשך הפסוק ותיווכח שהוא עוסק בשבח ישראל ולא בגנותם,  
דְּכָתִיב שֵׁם 'אִשָּׁר מְמַסּוּכָה', כלומר, הישרים שבהם מגינים עליהם  
כגדר קוצים. וְאֵלֶּא אִם תִּשְׁאֵל מֵאִי – מה אם כן כוונת המלים 'מִזְכֵּם  
בְּחֶדְקִי', זו הכוונה, בְּשֵׁם שֶׁחֲדָקִים תִּלְלוּ מִגִּינוֹן עַל הַפִּרְצָה בְּדִ מִזְכֵּם  
שֶׁבְנוּ מִגִּינוֹן עֲלֵינוּ. דְּבַר אַחֵר – ביאור נוסף ב'מִזְכֵּם בְּחֶדְקִי', שְׁטוּבִים  
שבישראל מְהַדְקִין אֶת הָרָשָׁעִים – ואומות העולם לְגִיחָנָם, כפי  
שֶׁנֶּאֱמַר בנבואה על אחרית הימים (שם ד יג) 'קוֹמִי וְדוּשִׁי בֵּת צִיּוֹן כִּי  
קָרַנְךָ אֲשִׁים בְּרָחֵל וּפְרַסְתֶּנָּךְ אֲשִׁים נַחֲשָׁה וְהִדְרִיקוֹת עַמִּים רַבִּים וְגו',  
הרי שיהדקו ישראל את האומות.

## משנה

משנה זו עוסקת בעמידה ברשות אחת וטלטול ברשות אחרת,  
כבמשנה לעיל (צח), ומביאה בזה מחלוקת: לֹא יַעֲמִיד אִישׁ בשבת  
בְּרִשּׁוֹת הֶיחָד ויטול מפתח מרשות הרבים ויִפְתָּהּ בו חנות בְּרִשּׁוֹת  
הָרַבִּים, וכן לא יעמוד בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים ויטול מפתח מרשות היחיד  
ויִפְתָּהּ דלת בְּרִשּׁוֹת הֶיחָד, גזירה שמא יביאנו אל מקום עמידתו  
ויעביר מרשות לרשות, אֵלֶּא אִם בֵּן עֲשֵׂה העומד ברשות הרבים  
מְחִיצָה סביבו נְבִוָה עֲשֵׂהָ מַפְחִים, שנמצא אף הוא ברשות היחיד,  
דְּבַר רַבִּי מֵאִיר. אִמָּרֵי לוֹ חכמים, מַעֲשֵׂה בְּשׁוֹךְ שֶׁל פְּטָמִים – מוכרי  
בשר שֶׁהָיָה בִירוּשָׁלַיִם, שֶׁהָיוּ נִזְעָלִין בעמדם ברשות הרבים חנויות  
שמנעולן למעלה מעשרה, ויִמְנְיָנָהּ אֶת הַמַּפְתָּח בְּחֶלֶן שֶׁעַל גָּבִי  
הַפֶּתַח שרשות היחיד היתה, ולא חששו שיורידוהו לרשות הרבים.  
רַבִּי יוֹסִי אָמַר, שׁוֹךְ שֶׁל צִמְרִים – מוכרי צמר הָיוּ, ולא של פטמים.

## גמרא

הגמרא דנה האם נאמרה המחלוקת שבמשנה ברשויות דאורייתא  
דווקא או גם ברשויות דרבנן. מקשה הגמרא: וְרַבֵּנָן אֵיךְ הָשִׁיבוּ כן,  
אִמָּר רַבִּי מֵאִיר שיש לגזור בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים דאורייתא, וּמִהֲדָרוּ אִינְהוּ  
– והשיבוהו הם שמצינו שהתירו בירושלים שכבִּרְמְלִית היא, וכי  
תשובה היא, והלא יתכן שרק במקום שהעברת המפתח אל מקום  
עמידתו אסורה מדאורייתא גזרו שלא לפתוח, ולא כשאיסור  
ההעברה עצמו הוא מדרבנן. מביאה הגמרא מקור לכך שירושלים  
כברמלית: דְּאִמָּר רַבָּה בַר רַב חֲזָה אִמָּר רַבִּי יוֹחָנָן, יְרוּשָׁלַיִם, אֵלְמָלָא  
דְּלִתוֹתֶיהָ נִזְעָלוֹת בְּלִילָה הָיוּ חֲזִיבִין עֲלֶיהָ מִשּׁוֹם רִשּׁוֹת הָרַבִּים, אבל  
עתה שנעלות דינה כברמלית.  
מתרצת הגמרא: אִמָּר רַב פִּשְׁא, שני דינים היו לירושלים במרוצת  
השנים, בָּאֵן – המימרא של רבי יוחנן עוסקת בדינה קוֹדֵם שֶׁנִּפְרָצוּ  
בָּה פְּרָצוֹת, וכיון שהיו שעריה ננעלים היתה כברמלית, וּבָאֵן – דִּין  
משנתנו אמור לְאַחֵר שֶׁנִּפְרָצוּ בָּה פְּרָצוֹת, ולפיכך היה דינה כרשות  
הרבים, והשיבו חכמים לרבי מאיר בכעין דבריו. הגמרא מביאה  
תירוץ נוסף: רַבָּא אָמַר, לעולם ירושלים כברמלית, ורבי מאיר גזר  
גם כברמלית, וּפִישָׁא – הראיה מירושלים אֶתָּאֵן – באה לְהוֹכִיחַ את  
דִּין שֶׁצִּיר גִּינָה שבכרמלית, ודברי רבי מאיר שבמשנה חסרים, וְהָכִי  
קָאָמַר – וכך יש להוסיף עליהם, וְכֵן לֹא יַעֲמִיד בְּרִשּׁוֹת הֶיחָד ויטול  
מפתח מתוך הגינה ויִפְתָּהּ בו את מנעול הגינה שֶׁבְּכִרְמְלִית, ואף לא  
יעמוד בְּכִרְמְלִית ויטול מפתח מרשות היחיד ויִפְתָּהּ בו מנעול  
שֶׁבְּרִשּׁוֹת הֶיחָד,

# עירובין דף קא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קלז

אָרבעה טפחים, ומכל מקום יש בו – בעובי הדלת, כדי לחזק  
ולחשלומו – את מקום המנעול לארבעה, ובהא פליגי – ובזה נחלקו,  
דברי מאיר סבר, חוקקין להשלים – רואים את המקום שניתן לחקוק  
כאילו הוא חקוק בכדי להשלים את מקום המנעול לשיעור רשות  
היחיד, ואסור לטלטל אליו מכרמלית, ורפנן סברי, אין חוקקין  
להשלים, ומאחר ובמנעול עצמו אין ארבעה טפחים מקום פטור  
הוא ומותר לטלטל אליו מכרמלית.  
הגמרא מפרטת את החידושים העולים מהברייתא: אמר רב ביבי  
בר אבאי, שמע מינה מהא מתניתא תלת – מברייתא זו יש ללמוד  
שלשה דברים. שמע מינה – מדברי רבי מאיר יש ללמוד שחוקקין  
להשלים, שמטעם זה אסר לטלטל מפתח מהאיסקופה אל המנעול  
כאמור. ושמע מינה – ועוד יש ללמוד ממה שהתיר רבי מאיר  
לעומד על איסקופת כרמלית לטול מפתח מעל מנעול רשות  
היחיד ולא חשש שיביאנו אליו, שהדר בית – חזר בו רבי מאיר ממה  
שאסר זאת בשערי גינה שכרמלית היא, ולסוף דעתו יש לאסור רק  
בעומד ברשות היחיד ומטלטל ברשות הרבים או להיפך. ושמע  
מינה מדרפנן – ועוד יש ללמוד מכך שאסרו רבנן להעביר מפתח  
מהמנעול שהוא פטור לחלוק רשות היחיד משום שהגיע  
לשם מאיסקופת כרמלית, איתא לדרב ימי – שנכון דינו של רב  
דימי, דבי איתא – שכשבא רב דימי אמר בשם רבי יוחנן, מקום שאין  
בו ארבעה על ארבעה ומקום פטור הוא, מותר הן לבני רשות הרבים  
והן לבני רשות היחיד לכתף עליו – להניח עליו משאותיהם ולחזור  
ולתתם על שכמם, שמותר להעביר מכל הרשויות אליו וממנו  
אליהן, ובלבד שלא יחליפו – שלא יעבירו משם לרשות היחיד חפץ  
שהגיע מרשות הרבים או להיפך, בכדי שלא יאמרו שהעבירוהו  
מרשות לרשות ויבואו להחזיר העברה גמורה בלא הנחה במקום  
פטור באמצע. ולמדנו כאן שגם בחפץ שהגיע מכרמלית למקום  
פטור גזרו שלא להעבירו לרשויות אחרות.

## משנה

משנה זו ושלאחריה עוסקות בנעיצת יתד בחור שבמפתן  
(איסקופה), אימתי אסור משום שנראה כבונה ובאלו אופנים  
מותר: נגר – יתד הנתקע בחור שבמפתן הדלת לנעילתה שיש  
בראשו גלוסטרך – חלק עבה הראוי לשחוק בו לפלגין, רבי אליעזר  
אוסר לנעול בו בשבת, שנראה כבונה כל עוד אין הנגר קשור  
ותלוי ומוכח שעומד לנעילה, ורבי יוסי מתייר, לפי שנראה ככלי  
וניכר שאין בדעתו להותירו שם באופן קבוע. אמר רבי אליעזר,  
אוכיב כדברי, מעשה בבית הפנסת שבמבירא שהיו נוהגין בו היתר  
בדבר זה מחוסר ידיעה, עד שבא רפן גמליאל והוקנים ואסרו להן.  
רבי יוסי אמר לא כך היה המעשה, אלא איסור נהגו בו ובא רפן  
גמליאל והוקנים והתירו להן.

## גמרא

הגמרא מבארת באיזה אופן נחלקו רבי אליעזר ורבי יוסי. מחלקת  
הגמרא: בנימל בגאדו – בנגר הקשור בחבל חזק שאפשר להגביהו  
בו מן הארץ, כולי עלמא לא פליגי – אין רבי יוסי ורבי אליעזר  
חולקים שמותר לנעול בו, שכיון שקשור ותלוי יפה מוכח שעומד  
לנעילה ואין הנחתו בחור נראית כבנייה, כי פליגי – באיזה אופן  
נחלקו.

אָלא אם כן עשה העומד בכרמלית ופותח ברשות היחיד חפציה  
סביבו גבוהה עשרה טפחים, שנמצא עומד ברשות היחיד, דברי רבי  
מאיר. אמרו לו חכמים, מעשה בשוק של פסמים שהיה בירושלים  
שכרמלית היא, שהיו נוטלין בו בשבת חנויות, ומניחין את המפתח  
בחלון שעל גבי הפתח ברשות היחיד היה, הרי שלא חששו  
שיורידוהו לכרמלית. רבי יוסי אומר, שוק של צפרים היה.  
הגמרא מביאה ברייתא בה מובא נידון זה ולומדת ממנה כמה  
דברים: תנו רבנן, פתחי שערי גינה המבדילים בינה לבין רשות  
הרבים, והגינה כרמלית, ודרך מנעולי גינות להיות גבוהים עשרה  
ורחבים ארבעה ורשות היחיד הם, בזמן שיש להן בית שער – בית  
קטן סביב הפתח מבפנים – מצד הגינה, פותח ונועל מבפנים, שגם  
הוא וגם פעולתו ברשות היחיד, ובזמן שהבית שער מבחוץ – מצד  
רשות הרבים, פותח ונועל מבחוץ, ששם רשות היחיד, וכשיש להן  
בית שער מבא ומבא, פותח ונועל כאן וקאן. אבל כשאין להן לא  
לכאן ולא לכאן, ושער הגינה לבדו מפריד בין הכרמלית לרשות  
הרבים, אסורין בפתיחה מבא ומבא, גם כשהמפתח מונח מעל  
למנעול ובטלטולו לפתוח בו אין העברה מרשות לרשות,  
שחוששים שיורידנו אל מקום עמידתו ברשות הרבים או  
בכרמלית. הברייתא מביאה אופן נוסף: וכן חנויות הפתוחות  
לרשות הרבים, בזמן שהמנעול למטה מעשרה ודינו ככרמלית, מביא  
מפתח מערב שבת ומניחו באיסקופה – מפתן הדלת הגבוה שלשה  
ורחב ארבעה ואף הוא כרמלית, ולמחר עומד על האיסקופה  
ופותח ונועל במפתח ומחזירו לאיסקופה, שכל טלטולו רק  
בכרמלית. ובזמן שהמנעול למעלה מעשרה ורשות היחיד הוא,  
אסור להעביר אליו מפתח מהאיסקופה, שמטלטל מכרמלית  
לרשות היחיד, אלא מביא מפתח מערב שבת ומניחו במנעול – על  
גבי המנעול, ולמחר עומד על האיסקופה ופותח ונועל בו ומחזירו  
למקומו, ואין חוששים שיורידנו למקום עמידתו בכרמלית. דברי  
רבי מאיר. והקמים אומרים, אף בזמן שהמנעול למעלה מעשרה  
טפחים מביא מפתח מערב שבת ומניחו באיסקופה הכרמלית,  
ולמחר נוטלו משם אל המנעול ופותח ונועל בו, ומחזירו למקומו  
שכרמלית או מניחו בחלון שעל גבי הפתח שאינו רחב ארבעה  
טפחים ומקום פטור הוא. ואם יש בחלון ארבעה על ארבעה אסור  
להניחו בו אחר הנעילה, מפני שהוא כמציא מרשות לרשות.  
הגמרא מבארת את המחלוקת במנעול גבוה למעלה מעשרה.  
מדייקת הגמרא: מדרבאמר – מכך שאמרה הברייתא 'וכן חנויות'  
והשוותה אותם לגינה, מכלל – משמע דבאיסקופת כרמלית עסקינן  
– שמדובר בחנויות שאיסקופתן גבוהה שלשה ורחבה ארבעה  
וכרמלית היא כגינה. מקשה הגמרא: האי מנעול – מנעול החנויות  
הפתוחות לרשות הרבים היכי דימי – במה מדובר, אי דלית ביה –  
אם אין בו ארבעה על ארבעה טפחים, מקום פטור הוא, ומדוע  
אסר רבי מאיר לטלטל את המפתח מהאיסקופה אל המנעול,  
והלא מותר לטלטל מכל רשות אל מקום פטור, ואי אית ביה – ואם  
יש בו ארבעה, וכשהוא גבוה מעשרה רשות היחיד הוא, מהא לימא  
רבנן – וכי בזה יתכן שיאמרו רבנן ואף בזמן שהמנעול למעלה  
מעשרה מביא מפתח מערב שבת ומניחו באיסקופה ולמחר פותח  
ונועל בו ומחזירו לאיסקופה או לחלון שעל גבי הפתח, והא קא  
מטלטל את המפתח מהאיסקופה שהיא כרמלית למנעול שהוא  
רשות היחיד.  
מותרת הגמרא: אמר אבאי, לעולם דאין בו – בעומק המנעול לבדו